Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru Regulu (ES) 2021/2085, ar ko izveido kopuzņēmumus pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa", groza attiecībā uz kopuzņēmumu "Mikroshēmas""

(COM(2022) 47 final – 2022/0033 (NLE))

(2022/C 365/07)

Ziņotājs: **Stoyan TCHOUKANOV**

Apspriešanās	Padome, 16.3.2022.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	1.6.2022.
Pieņemts plenārsesijā	15.6.2022.
Plenārsesija Nr.	570
Balsojuma rezultāts	
(par/pret/atturas)	207/0/5

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. Pusvadītāji ir pamats spēcīgām ģeopolitiskajām interesēm, jo tie valstīm nodrošina priekšnoteikumus, lai tās varētu rīkoties (militāri, ekonomiski un rūpnieciski) un veicināt digitālo un zaļo pārkārtošanos. Tie ir būtisks faktors stratēģiskai un rūpnieciskai autonomijai.

1.2. Tāpēc EESK atbalsta stratēģisko mērķi palielināt Eiropas pusvadītāju ekosistēmas spēcīgumu un piekrīt, ka Eiropai ir jāpiesaista investīcijas, lai izstrādātu un ražotu vismodernākās mikroshēmas, bet tā uzskata, ka spēcīgums būtu labāk sasniedzams, ja Eiropas pētniekus, inženierus un kvalificētu darbaspēku mudinātu palikt Eiropā, tostarp izmantojot finansiālus stimulus un konkurētspējīgas karjeras iespējas salīdzinājumā ar to, kas tiek piedāvāts Āzijā vai ASV.

1.3. Ņemot vērā steidzamo nepieciešamību rīkoties, ietekmes novērtējums netika veikts un nebija paredzēta sabiedriskā apspriešana tiešsaistē. EESK izmanto šo iespēju, lai paustu bažas par to, ka priekšlikumā nav ietekmes novērtējuma. EESK saprot, ka steidzamās situācijas dēļ standarta apjoma tehniskās ietekmes novērtējumam būtu bijis nepieciešams pārāk ilgs laiks, taču uzskata, ka Komisijai dinamiskas simulācijas nolūkā būtu bijis jānodrošina vismaz viedā matrica, lai palīdzētu likumdevējiem un pilsoniskajai sabiedrībai paredzēt priekšlikuma iespējamo ietekmi.

1.4. EESK bažas par kopuzņēmumam "Mikroshēmas" piešķirto budžetu pastiprina tas, ka nav veikts ietekmes novērtējums, jo pilsoniskā sabiedrība nevar izstrādāt savu atzinumu par pamatojumu vai metodoloģiju, ko izmanto Komisija, lai noteiktu budžetu. Tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskats, kas pievienots Mikroshēmu aktam, nav pietiekams.

1.5. EESK uzskata, ka intelektuālais īpašums ir būtiski svarīgs elements, lai kompensētu ES novatoru investīcijas un pētniecības centienus, vienlaikus apmierinot īstenotāju/lietotāju vajadzības, un lai dotu iespēju izstrādāt novatoriskus pusvadītājus un radīt stabilu, mūsdienīgu Eiropas mikroshēmu ekosistēmu, kas būtu jāmin priekšlikuma noteikumos, nevis tikai paskaidrojuma rakstā, kam nav juridiski saistošu seku.

1.6. Ierosinātais kopuzņēmums "Mikroshēmas" lielā mērā paredzēts, lai samazinātu nozares riskus un nenoteiktību, kas ir saistīti ar investīcijām pētniecības un inovācijas darbībās un jaunās tehnoloģijās, dalot riskus un nodrošinot investīciju paredzamību. ASV mikroshēmu ražotājs ir atklājis plānus ieguldīt līdz pat 88 miljardiem ASV dolāru visā Eiropā, īstenojot vērienīgu paplašināšanos, kuras mērķis ir samazināt nelīdzsvarotību pasaules pusvadītāju piegādes ķēdē, un tas liecina par ieguldītāju pozitīvo reakciju attiecībā uz ierosināto ES mikroshēmu aktu.

2. **Ievads**

2.1. Automašīnas, datori, viedtālruņi, lietojumprogrammas un infrastruktūra veselībai, enerģētikai, drošībai, sakariem un rūpnieciskajai automatizācijai – pēdējos mēnešos daudzās nozarēs piegādes jau ir aizkavējušās. Iemesls tam ir tas, ka trūkst pusvadītāju, t. i., ļoti mazu komponentu, ar ko aprīkotas mūsu tehnoloģiskās ierīces.

2.2. Pusvadītāji ir pamats spēcīgām ģeopolitiskajām interesēm, jo tie valstīm nodrošina priekšnoteikumus, lai tās varētu rīkoties (militāri, ekonomiski un rūpnieciski) un veicināt digitālo un zaļo pārkārtošanos. Krievijas karam pret Ukrainu, visticamāk, vidējā termiņā un ilgtermiņā būs liela blakusietekme uz pusvadītāju nozari, kas ir ES digitālās suverenitātes būtiska prioritāte. Šī situācija ietekmēs neona, pallādija un C_4F_6, trīs materiālu, kas mikroshēmām ir būtiski un neaizvietojami, ražošanu.

2.3. Pusvadītāju projektēšanas jomā dominē Amerikas Savienotās Valstis, turklāt 2021. gada janvārī ASV Kongress pieņēma "*Creating Helpful Incentives to Produce Semiconductors (CHIPS) for America Act*" ("Akts par noderīgu stimulu radīšanu pusvadītāju (MIKROSHĒMU) ražošanai Amerikai"). Āzijā ražošana ir īpaši koncentrēta Taivānā, un tā nodrošina aptuveni 70 % no kopējās produkcijas un 90 % no tehnoloģiski visattīstītākajiem mikroshēmu veidiem. Lai gan pašreizējais deficīts daļēji ir saistīts ar Covid-19 pandēmiju, nedrīkst aizmirst, ka svarīgs faktors ir ekonomiskā konkurence starp Vašingtonu un Pekinu. Šajā ekonomiskajā konkurencē Taivāna ieņem vadošo vietu minētajā tehnoloģiskajā konkurencē starp abām lielvarām.

2.4. Šajā saistībā ierosinātās regulas mērķis ir kopīgi izveidot modernu Eiropas mikroshēmu ekosistēmu, ietverot ražošanu. Ar to groza pašreizējos priekšlikumus, lai izmantotu Eiropas priekšrocības un novērstu pastāvošos trūkumus, attīstītu sekmīgu pusvadītāju ekosistēmu un noturīgu piegādes ķēdi, vienlaikus nosakot pasākumus, lai sagatavotos turpmākiem piegādes ķēdes traucējumiem, tos paredzētu un reaģētu uz tiem.

2.5. Priekšlikums *Padomes Regulai, ar kuru Regulu (ES) 2021/2085, ar ko izveido kopuzņēmumus pamatprogrammā "Apvārsnis Eiropa", groza attiecībā uz kopuzņēmumu "Mikroshēmas"* ("priekšlikums"), papildina priekšlikumu Eiropas mikroshēmu aktam. Viens no ierosinātā mikroshēmu akta mērķiem ir izveidot iniciatīvu "Mikroshēmas Eiropai", ar ko atbalstīt liela mēroga spēju veidošanu. Iniciatīvas darbības galvenokārt tiks īstenotas, izmantojot kopuzņēmumu "Mikroshēmas", t. i., pārveidoto un pārsaukto kopuzņēmumu "Svarīgas digitālās tehnoloģijas".

2.6. Iniciatīvai "Mikroshēmas Eiropai" no ES budžeta līdzekļiem tiks piešķirti līdz 3,3 miljardi EUR, tostarp 1,65 miljardi EUR no pamatprogrammas "Apvārsnis Eiropa" un 1,65 miljardi EUR no programmas "Digitālā Eiropa". No šīs summas 2,875 miljardi EUR tiks piesaistīti ar kopuzņēmuma "Mikroshēmas" starpniecību.

3. **Vispārīgas piezīmes**

3.1. *Cilvēkkapitāls*

3.1.1. EESK atzīmē, ka mērķis nav panākt pašpietiekamību, kas nav sasniedzams mērķis, jo piegādes ķēdēs ar trešām valstīm saglabājas spēcīga savstarpēja atkarība, bet gan paātrināt stratēģiskās autonomijas sasniegšanas procesu un reformēt globālo konkurences sistēmu, stiprinot ES kopējo rūpniecības politiku.

3.1.2. EESK atbalsta stratēģisko mērķi palielināt Eiropas pusvadītāju ekosistēmas spēcīgumu un piekrīt, ka Eiropai ir jāpiesaista investīcijas, lai izstrādātu un ražotu vismodernākās mikroshēmas, bet tā uzskata, ka spēcīgums būtu labāk sasniedzams, ja Eiropas pētniekus, inženierus un kvalificētu darbaspēku mudinātu palikt Eiropā, tostarp izmantojot finansiālus stimulus un konkurētspējīgas karjeras iespējas salīdzinājumā ar to, kas tiek piedāvāts Āzijā vai ASV.

3.1.3. Viens no Mikroshēmu akta tiesību aktu kopuma mērķiem ir atbalstīt plaša mēroga spēju veidošanu, veicot ieguldījumus pārrobežu pētniecībā, lai ļautu attīstīt progresīvas un nākamās paaudzes pusvadītāju tehnoloģijas, tostarp uzsvaru liekot uz jaunizveidotiem un augošiem uzņēmumiem.

3.1.4. Priekšlikumā galvenā uzmanība pievērsta tam, lai tiktu atbalstītas investīcijas pārrobežu un atklātā veidā pieejamā pētniecības, izstrādes un inovācijas infrastruktūrā, kas izveidota Eiropas Savienībā. EESK atzīmē, ka, lai sasniegtu šos mērķus, ES jāspēj paļauties uz cilvēkkapitālu un pētniekiem, jo tikai viņi var attīstīt ES inovācijas potenciālu. EESK vēlas uzzināt, kādi konkrēti pasākumi tiek veikti, lai novērstu mūsu ES pētnieku interesi emigrēt ārpus ES un lai nodrošinātu viņu aktīvu līdzdalību paredzētajā kompetences centru tīklā visā Eiropā?

3.1.5. Pētnieki un jaunie inženieri kopumā uzskata, ka atalgojums un karjeras virzība ir labāka valstīs ārpus ES. Šajā saistībā EESK aicina Komisiju sniegt statistikas datus, kas ļautu novērtēt tendences saistībā ar intelektuālā darbaspēka emigrāciju uz citiem pētniecības un kompetences centriem. Ārvalstu speciālistu atzīšanas procesa paātrināšanas programma var piesaistīt šim projektam papildu resursus. Faktiski priekšlikuma mērķiem nebūs jēgas, ja nebūs pētnieku, inženieru un kvalificēta darbaspēka, kas vēlas strādāt un palikt ES.

3.2. *Ietekmes novērtējums*

3.2.1. Ņemot vērā steidzamo nepieciešamību rīkoties, ietekmes novērtējums netika veikts un nebija paredzēta sabiedriskā apspriešana tiešsaistē.

3.2.2. Steidzamība nav noliedzama. Kopš 2020. gada beigām ražotāji ir saskārušies ar komponentu, jo īpaši pusvadītāju, trūkumu. Šis trūkums ir saistīts ar vairākiem kumulatīviem faktoriem:

— ar Covid-19 izraisīto veselības krīzi saistīti ierobežojumi, kas apturēja ražošanu, izraisot piegāžu aizkavēšanos,

— klimatiskie apstākļi: smags sausums Taivānā ir būtiski ietekmējis pusvadītāju ražošanu, jo tai nepieciešams daudz ūdens,

— palielināts pieprasījums pēc elektroniskām iekārtām (datoriem utt.),

— elektrificētu transportlīdzekļu skaita pieaugums,

— pieaugošā interese par kriptovalūtu ieguvi, kam nepieciešami no pusvadītājiem izgatavoti grafikas procesori,

— 5G izvēršana, kam perifērās ierīcēs vajadzīgi pusvadītāji,

— ražotņu automatizācija kā daļa no "Rūpniecība 4.0" projektiem, kuros izmanto pusvadītājus.

3.2.3. EESK uzskata, ka steidzamība nav vienīgais jautājums, problēma ir tā, ka 70 % pusvadītāju ražo *TSMC* un *Samsung Electronics*. Saskaroties ar lielo pieprasījumu, šiem uzņēmumiem par prioritāti jāizvirza konkrēti klienti, un jaunas ražotnes būvniecība ilgst no diviem līdz trīs gadiem ([1]).

3.2.4. EESK izmanto iespēju paust bažas par to, ka priekšlikumā nav ietekmes novērtējuma. Eiropas Komisija 2021. gada aprīlī sāka Labāku tiesību akta programmu nolūkā "[apvienot spēkus], lai izstrādātu labākus tiesību aktus" ([2]). Ar to tiek ieviesta pieeja "viens pieņemts – viens atcelts", kas no 2022. gada kļūs par ES politikas būtisku asi.

3.2.5. EESK saprot, ka steidzamās situācijas dēļ standarta apjoma tehniskās ietekmes novērtējumam būtu bijis nepieciešams pārāk ilgs laiks, un praksē tas būtu nelietderīgs, taču tā uzskata, ka Komisijai dinamiskas simulācijas nolūkā būtu bijis jānodrošina vismaz viedā matrica, lai palīdzētu likumdevējiem un pilsoniskajai sabiedrībai paredzēt priekšlikuma iespējamo ietekmi.

3.2.6. Ietekmes novērtējuma trūkums negatīvi ietekmē EESK iespēju izstrādāt savu atzinumu par pamatojumu un metodoloģiju, ko Komisija izmantojusi, lai noteiktu budžetu kopuzņēmumam "Mikroshēmas". Arī tiesību akta priekšlikuma finanšu pārskats, kas pievienots Mikroshēmu aktam, nav pietiekams. Pilsoniskajai sabiedrībai ir precīzi un konkrēti jāzina, no kurienes nāk finansējums un kur to izlieto.

([1]) *Journal du Net*. 2/11/2021.

([2]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Labāks regulējums: apvienojam spēkus, lai izstrādātu labākus tiesību aktus", COM/2021/219 final.

3.3. *Intelektuālais īpašums*

3.3.1. Intelektuālais īpašums (IĪ) ir īpaši pārslogots termins. Visplašākajā nozīmē tās ir jebkādas zināšanas, kas kādam pieder. Kā piemērs ir patents. Ar patentu tiek atzītas zināšanu īpašumtiesības un nodrošināti to aizsardzības nosacījumi.

3.3.2. Tomēr pusvadītāju nozarē šis termins labi saprotams kā projektēšanas vai verifikācijas vienība, kas ir fasēta un pieejama licencēšanai. Pusvadītāju IĪ (*SIP*) un dizainparauga IĪ (*DIP*) parasti ir viens un tas pats, un tos bieži dēvē tikai par IĪ, IĪ blokiem vai IĪ pamatu. Tas ir dizainparauga viena vienība, piemēram, procesors, kas ir iepriekš pārbaudīta un var tikt iekļauta kādā citā dizainparaugā.

3.3.3. Praksē juridiskie un vadības centieni, kas vajadzīgi, lai risinātu sarunas par licencēm, bieži vien pārsniedz arī IĪ dizainparaugu licencēšanas ieguvumus. Tāpēc pusvadītāju uzņēmumi bieži vien ir izmantojuši savu intelektuālo īpašumu patentu veidā. Apjomīgus patentu portfeļus var izmantot gan konkurences ierobežošanai, gan to konkurētspējas uzlabošanai, veicot savstarpēju licencēšanu.

3.3.4. Priekšlikuma paskaidrojuma rakstā ir atsauce uz "lietotāju kopienu [plašu sadarbību] ar […], intelektuālā īpašuma", tajā ir minēti IĪ lietotāji, bet nav minēts IĪ tiesību īpašnieks. Turklāt tajā ir teikts, ka "[kompetences] centri veicinās atklātu, pārredzamu un nediskriminējošu piekļuvi projektēšanas infrastruktūrai un izmēģinājuma līnijām un to efektīvu izmantošanu".

3.3.5. Tāpēc EESK vēlas noskaidrot, vai "nediskriminējoša piekļuve" attiecas uz *FRAND SEP* licencēšanas pieeju. Ja tā ir, priekšlikumam būtu jānodrošina līdzsvarota un pragmatiska pieeja *FRAND* licencēšanai, kas vērsta uz lielāku pārredzamību un līdzsvara atrašanu, kas pienācīgi kompensētu ES novatoru vajadzības, vienlaikus apmierinot arī īstenotāju/lietotāju vajadzības un veicinot inovācijas virzību.

3.3.6. Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi, EESK uzskata, ka intelektuālais īpašums ir īpaši būtisks elements priekšlikuma mērķu sasniegšanā, tādējādi tas būtu skaidri jānorāda priekšlikuma noteikumos, nevis tikai paskaidrojuma rakstā, kam nav juridiski saistošu seku.

Briselē, 2022. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētāja
Christa SCHWENG